

Podněty pro výuku s pracovními materiály pro druhý stupeň základních škol

1. TEMATICKÝ OKRUH: Od železné opony k Zelenému pásu

- ① Železná opona: ideologické rozdělení a vojensky zabezpečená hranice
- ② Doba převratů: Překonávání hranic
- ③ Zelený pás napříč Evropou: realita, naděje a nároky

2. TEMATICKÝ OKRUH: Vyjednání zájmů a perspektiv na Zeleném pásu

- ④ Mezi zánikem a ochranou – co bude se zelenou přírodou na bývalé vnitroněmecké hranici?
- ⑤ Odkrývání historie – Jak se daří společně vzpomínat na německo-rakousko-české hranici?
- ⑥ Divoká a bez hranic – angažovanost ve dvou národních parcích?
- ⑦ Propojení přírody, kultury a ekonomiky – jaký přínos může mít evropská cyklotrasa „Iron Curtain Trail“?

3. TEMATICKÝ OKRUH: Zelený pás v mírovém projektu Evropa

- ⑧ Zelený pás: Změny se nedějí samy od sebe, je třeba je iniciovat!

IRON CURTAIN CROSSINGS – SBLIŽOVÁNÍ NA HRANICI UPROSTŘED EVROPY

Pomocí materiálů o proměně železné opony v Zelený pás můžete svým žákům přiblížit konec studené války, prohlubování a rozšiřování Evropské unie a společné přetváření bývalé vojensky zabezpečené hranice. Na konkrétních příkladech žáci objevují mírový politický potenciál občanské angažovanosti pro sblížování v Evropě a prohlubují své porozumění možnostem spoluutváření Evropy.

Děti a mládež často vědí jen málo o bývalé hranici, která protínala Evropu. Jejich život je formován mobilitou a dalšími výhodami rozšířené a prohloubené Evropské unie. Bez povědomí o těchto přednostech je obtížné rozvíjet přesvědčení, které by je vedlo k tomu, aby se za ně postavili a případně je bránili proti antidemokratickým a protievropským argumentům.

Příklady ze Zeleného pásu ukazují, jak se angažovanost lidí v pohraničí konstruktivně podílí na ekologicky, ekonomicky, sociálně a kulturně udržitelném rozvoji. Zřejmým se stává význam individuálního a místního jednání pro utváření demokracie a míru v Evropě, o kterém lze v rámci výuky vést novou diskusi. Případové studie tak mohou mladým lidem poskytnout orientaci pro jejich vlastní jednání v jejich vlastním životě.

Železná opona po celá desetiletí symbolizovala rozdělení Evropy a jako vojensky zabezpečená hranice bránila výměně mezi sousedními státy i útěku na Západ: nespočet takzvaných „narušitelů hranice“ (mužů i žen, stejně jako pohraničnicků) na ní přišlo o život. Po otevření hranic se v 90. letech 20. století začaly občanské organizace a poté i státní aktéři s ekologickými, historickými nebo kulturními cíli zasazovat o vědomé utváření pohraničí. Angažují se za zachování, rozšíření a propojení stávajících biotopů podél Zeleného pásu, za místa připomínající minulost a za (eko)turistické využití spojnice napříč Evropou – v neposlední řadě také proto, aby upozornili na ekologické bohatství a kulturní rozmanitost zemí ležících podél Zeleného pásu. Vznikající nadnárodní spolupráce, kompromisy a formy mírového řešení konfliktů lidi sblížily. Na konkrétních příkladech se tato ekologicky cenná a historicky významná spojnice mezi severní, jižní, východní a západní Evropou stává pro mladé lidi hmatatelným vyjádřením společných evropských hodnot a cílů.

TÉMA VE VZDĚLÁVACÍCH PLÁNECH

Transformace železné opony na Zelený pás nabízí mnoho příležitostí k rozvoji historického vědomí, demokratického smýšlení a hodnotového žebříčku mladých lidí. Výuka na příkladech přispívá k tomu, aby „se mladí lidé byli schopni orientovat v moderní společnosti a dokázali kompetentně posuzovat politické, společenské a ekonomické otázky a problémy. Přitom by měli být povzbuzováni k tomu, aby se zasazovali o svobodu, demokracii, lidská práva, spravedlnost, ekonomickou bezpečnost a mír.“ (KMK, 2009/2018; v souladu s Chartou Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům z roku 2010). Jako součást historie studené války, přelomových let 1989/90 a prohlubování a rozšiřování Evropské unie lze toto téma dobře začlenit do výuky dějepisu, občanské výchovy, společenských věd a zeměpisu.

CÍLE

Porozumět historickým událostem, zasadit je do kontextu a odvodit z nich perspektivy a možnosti jednání mladých lidí v jejich vlastním životě:

- Zdůraznit význam demokratických možností utváření a demokratických vyjednávacích procesů v evropském hodnotovém rámci.
- Ukázat efektivitu občanské angažovanosti a vytvořit osobní perspektivy.

TÉMA PRO VAŠI VÝUKU

Rozdělení vzdělávací jednotky do tří tematických okruhů umožňuje zaměřit se na historické, demokratické a mírové aspekty, získat základní orientaci v tématu a prostřednictvím rešerší a diskusí posílit schopnost argumentace a úsudku.

První dva okruhy se zabývají hranicemi z hlediska (1.) ideologického a fyzického oddělení, resp. jeho překonání, a (2.) možností jejich utváření v rámci demokratických vyjednávacích procesů.

Třetí tematická oblast spojuje výsledky v přípravě a společném vypracování odpovědi na otázku: Do jaké míry je Zelený pás mírovým vzorem nebo historickým štěstím?

Pro začlenění do výuky vám poskytneme výukové moduly, které povzbudí k hlubšímu zamyšlení nad uvedenými rozměry tématu. Každý výukový modul obsahuje:

- Poznámky k učebním cílům
- Metody pro uvedení tématu
- Podněty pro zařazení konkrétních otázek do širšího kontextu
- Další úkoly zaměřené na praktické činnosti
- Pracovní list pro výuku
- Vybrané zdroje

Materiály byly vyvinuty pro žáky 9. tříd základních škol a pro žáky 1. ročníku středních škol a lze je použít jak pro třídy s určitými znalostmi tématu, tak i pro třídy bez předchozích znalostí. Pomocí podnětů pro výuku a dalších úkolů můžete přizpůsobit úroveň výuky úrovni žáků. Materiál je vhodný pro mezipředmětovou výuku, projektové dny a přípravu exkurze k Zelenému pásu.

Online dostupné zdroje a nástroje jsou cíleně integrovány, aby oslovily mladé lidi v jejich každodenním životě. Mladí lidé tak objevují potenciál digitálního prostoru pro získávání spolehlivých informací.

JAK MATERIÁLY POUŽÍVAT

Materiály jsou zaměřeny na rozvoj schopností mladých lidí klást otázky, provádět rešerše, reflektovat a usuzovat na základě společného tématu a na podporu jejich orientování, formování názorů a zapojení do moderní společnosti. Výukové moduly proto nabízejí řadu navazujících bodů, které umožňují žákům postupně samostatně získávat relevantní znalosti, vyzkoušet si své kompetence a procvičovat argumentační dovednosti v rámci společných diskusí a modelových vyjednávacích procesů.

STRUKTURA VÝUKOVÝCH MODULŮ

Výukové moduly mají jasnou strukturu.

- **Úvod do tématu** pomáhá oživit předchozí znalosti, rozpoznat povrchní znalosti a vyplnit případné mezery. Na začátku je vhodné provést analýzu znalostí. K tomu můžete využít úvodní texty pracovních listů nebo doporučené materiály. Podle úrovně znalostí lze obtížnost zvýšit. Sesbírejte všechny nejasnosti a otázky. Zadejte rešerše na krátké prezentace (2–3 minuty) a výsledky využijte k přechodu k ústředním otázkám daného výukového modulu..
- **Pracovní listy a podněty pro výuku** nabízejí inspiraci k prohloubení daného tématu a objevování širších souvislostí. Úvodní texty jsou zaměřeny na kritické zkoumání pojmů a výroků a jejich konkretizaci. Využijte pracovní úkoly k propojení digitálně dostupných zdrojů s interaktivními pracovními formáty. Výsledky by měly být zaznamenány na pracovní list po společné diskusi. V případě potřeby prohlubte obsah dalšími výukovými podněty.
- **Další podněty** slouží k tomu, aby se pozornost zaměřila na související, relevantní aspekty tématu. Míra obtížnosti je většinou vyšší. Práce s nimi je převážně spojena s praktickými úkoly a hodí se pro případy, kdy je k dispozici více času, například v rámci mezipředmětové výuky nebo projektových dnů.

DOPLNĚNÍ MATERIÁLU

Tyto podněty jsou zaměřeny na posílení aktivního, propojeného a multisenzorického osvojování znalostí, kompetencí a zkušeností. Jsou úzce propojeny s podněty pro výuku.

Vytvoření nástěnných novin usnadňuje osvojení základní orientace. Využijte úvod do tématu pro práci s mapou Evropy ve třídě a časovou osou, kterou žáci průběžně doplňují. Shromážděte výsledky rešerší ve formě článků (maximálně 1/2 strany, případně s obrázky) a diskutujte o jejich uspořádání: Jsou zřejmé nějaké mezery ve znalostech? Každý výzkumný úkol by měl být prezentován a nástěnné noviny by měly být použity také k zodpovězení otázek na pracovních listech.

Tímto způsobem si žáci osvojují znalosti prostřednictvím rešerší, prezentací, poslechu, čtení a zpracování. Společně průběžně shromažďujte v novinách online poskytovatele serózních informací.

 Mapa: <https://op.europa.eu/de/home> > Publikace EU > Mapy > Evropská unie

Lze objednat zdarma a je k dispozici ve všech jazycích EU!

V diskusích a simulačních hrách lze vyzkoušet a zažít procesy vyjednávání. Nechte účastníky dělat rešerše, vypracovávat argumenty a ve skupinách je dále rozpracovávat. Nabídněte jim role (moderátor diskuse, žolík atd.) a formáty (podium, diskuse v akváriu atd.). Dbejte na to, aby všichni měli na konci hry možnost vyjádřit svůj skutečný názor. Společně prodiskutujte výsledky simulační hry: Co se účastníci dozvěděli, pochopili a naučili?

Pomocí digitálních nástrojů můžete sbírat spontánní zpětnou vazbu a podněcovat reflexi odpovídající věku účastníků. Využijte **Mentimeter** nebo **Canva** k získání názorů a jejich společnému vyhodnocení. Zaměřte se na postup, porozumění a úspěšnost učení v rámci diskuse nebo hry, ale vyhněte se hodnocení jednotlivých postojů. Nechte účastníky pracovat na otázkách v týmech a sbírejte zpětnou vazbu.